

Projecte de llei de la llengua de signes catalana

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

La llengua de signes catalana és la llengua de les persones sordes i sordcegues signants de Catalunya. Es tracta d'una llengua natural de modalitat gestual-visual emprada com a sistema lingüístic primari per part d'aquest col·lectiu. Com en el cas de les altres llengües de signes existents arreu del món, el seu reconeixement com a llengua plena no es produeix fins a la segona meitat del segle XX, principalment a causa de la discriminació social de les seves persones usuàries i del desconeixement de les seves característiques entre científics i científiques lingüistes.

Com a conseqüència del corrent d'emancipació protagonitzat pels moviments associatius de persones sordes i pels resultats de la recerca lingüística que demostrava el caràcter de llengües de ple dret per a les llengües de signes, els drets de les seves persones usuàries van començar a ser restituïts de manera progressiva.

Des del mes de juny de 2005, la llengua de signes catalana compta amb una gramàtica bàsica compendiada. Aquesta obra, que juntament amb alguns lexicogràfics existents, marca l'inici de la descripció del corpus de la llengua de signes catalana, ha de servir de base per a la seva normativització.

L'administració educativa catalana té ja una llarga tradició en l'oferta de lliure elecció entre ensenyament oral o bilingüe per a infants sords. Cal recordar, en aquest sentit, que a Catalunya l'ensenyament per a infants sords compta amb experiències pioneres com l'Escola Municipal de Sordmuts de Barcelona (1800-1802).

Cal remarcar que a Catalunya les persones que usen la llengua de signes com a mitjà de comunicació fan ús de la llengua de signes catalana, és a dir, no es produeix un règim de bilingüisme en llengua de signes equiparable al de les llengües orals parlades al mateix territori.

D'altra banda, cal també tenir en compte que no totes les persones sordes utilitzen la llengua de signes per comunicar-se, sinó que majoritàriament les persones sordes entren suports a la comunicació oral. Així, parlarem de persones sordes signants, o comunitat sorda signant, per referir-nos a la persona o col·lectiu de persones sordes que es comuniquen amb la llengua de signes, i parlarem d'oralistes quan ens referim a les persones sordes que es comuniquen usant suports a la comunicació oral i llegint els llavis. En tot cas, no es tracta de sistemes de comunicació que s'exclouin entre ells, ans al contrari, és freqüent que les persones signants també llegeixin els llavis, i que les persones oralistes s'ajudin, en ocasions, de signes gestual-visuals per ajudar-se en la comunicació.

L'article 50.6 de l'EAC estableix com a principi rector de les polítiques públiques la garantia de l'ús de la llengua de signes catalana. Amb aquest precepte, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya esdevé, juntament amb l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, el primer text legal de l'Estat que regula la protecció d'una llengua de signes, en aquest cas, la catalana. I ho fa, a més, amb rang estatutari, la qual cosa la situa al capdavant en la protecció legal de la llengua de signes, juntament amb Finlàndia i Portugal.

Amb anterioritat, el Parlament de Catalunya havia ja mostrat la seva voluntat de protegir i difondre la llengua de signes catalana. Així, el 17 de febrer de 1993, es va constituir la *Comissió d'estudi de les dificultats d'utilització del llenguatge de signes*. Aquesta comissió, va rebre en compareixença totes les entitats, especialistes i experts en la matèria i va cloure els seus treballs en la sessió de 25 de novembre de 1993, amb un seguit de recomanacions finals referents a aquesta llengua (BOPC 192, de 21 de febrer de 1994). Posteriorment, i fruit d'aquestes recomanacions de la Comissió d'Estudi esmentada, el Ple del Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat el 30 de juny de 1994, a partir d'una iniciativa conjunta de tots els grups parlamentaris, la *Resolució 163/IV, sobre la promoció i difusió del llenguatge de signes catalana*.

El Consell d'Europa s'hi refereix en el marc general de la Recomanació 1492, de l'any 2001, relativa als drets de les minories nacionals. En el seu paràgraf 12 xiii, l'assemblea parlamentària del Consell d'Europa demana que s'atorgui a les diferents llengües de signes emprades a Europa una protecció similar a la que proporciona la Carta Europea de les Llengües regionals o minoritàries, a ser possible mitjançant l'adopció d'una recomanació als Estats membres.

Posteriorment, el 17 de març de 2003, es produeix un pas endavant més en el reconeixement de les llengües de signes com a llengües completes. La Recomanació 1598 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, sobre la protecció de les llengües de signes als Estats membres, reconeix el valor de les llengües de signes com a ex-

pressió de la riquesa cultural europea, i afirma que constitueixen un element del patrimoni tant lingüístic com cultural d'Europa. Igualment, fa un reconeixement explícit de les llengües de signes com a mitjà de comunicació natural i complet, de manera que es deixa de parlar de llenguatge per parlar de llengua de signes.

En la mateixa Recomanació 1598, de 2003, l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa recomana al Comitè de Ministres que encoratgi els Estats membres a reconèixer formalment les llengües de signes del seu territori; formar intèrprets; oferir a les persones sordes la lliure elecció entre ensenyament oral o bilingüe amb llengua de signes, procurar l'ensenyament en llengua de signes a les persones sordes adultes, i incloure formació en relació a la llengua de signes en l'ensenyament general secundari; difondre la llengua de signes des dels programes de televisió i, en general, sensibilitzar la població; promoure obres didàctiques en relació a les seves llengües de signes.

També l'Organització de les Nacions Unides, a la Resolució 48/96, de 20 de desembre de 1993, es refereix a la conveniència d'emprar la llengua de signes en l'àmbit educatiu, familiar i comunitari dels infants sords i a la necessitat de prestar serveis d'interpretació en llengües de signes.

En l'àmbit estatal, la regulació de les llengües de signes es troba a la Llei 27/2007, de 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues. Es tracta d'un text multidisciplinari que regula no solament l'ús de les llengües de signes, sinó també dels mitjans de suport a la comunicació de les persones sordes, ja siguin signants o oralistes, que els han de permetre superar les barreres a la comunicació i garantir el seu accés a la informació, la comunicació i als serveis públics essencials en condicions d'igualtat. Així, la Llei 27/2007 conté, d'una banda, regulació lingüística en relació amb la llengua de signes espanyola (aprenentatge, educació, creació del Consorci per a la Normalització de la Llengua de Signes Espanyola); en segon lloc i en relació amb la llengua de signes catalana, el text estatal conté simplement un reconeixement legal de la seva existència però no la regula, ja que explícitament determina la competència de la Generalitat de Catalunya per a fer-ne la regulació legal i reglamentària (art. 1); finalment, però no menys important, la llei conté normativa bàsica en relació amb la participació, la igualtat d'oportunitats i l'accessibilitat de les persones sordes o sordcegues signants o oralistes, per a la qual cosa regula, d'una banda, l'ús de la llengua de signes espanyola i remet a la regulació de la llengua de signes catalana, i de l'altra regula també els mitjans de suport a la comunicació oral de persones sordes.

A Catalunya, el Parlament va aprovar per unanimitat, l'11 d'abril de 2007, la Resolució 32/VIII, que dóna suport explícit al Govern de la Generalitat en la seva inicia-

tiva, feta pública a través del Vicepresident el dia 8 de març de 2007, d'elaborar un projecte de llei de reconeixement i foment de la llengua de signes catalana.

D'acord amb aquesta Resolució 32/VIII, s'inicien els treballs d'elaboració del text que ha de regular l'àmbit lingüístic pròpiament dit, deixant per a la regulació legal general en matèria d'accessibilitat els aspectes relacionats amb l'ús d'aquesta llengua i de qualsevol mitjà de suport a la comunicació per a garantir l'accés a la comunicació de les persones sordes.

Amb la finalitat de garantir la participació i l'audiència de les persones directament interessades en la llei, és a dir, les persones que usen la llengua de signes catalana com a mitjà de comunicació, així com els i les professionals que en fan la interpretació i els científics i científiques que han de vetllar per la seva normativització, el Departament de la Vicepresidència constitueix el dia 23 d'abril de 2007 un grup de treball dirigit per la Secretaria de Política Lingüística i integrat per les entitats representatives en els àmbits esmentats: la comunitat sorda signant a Catalunya, l'associació de pares i mares de nens sords signants, l'associació d'interprets de la llengua de signes catalana, així com un representant de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans que, a més, és investigador d'aquesta llengua.

Aquest grup de treball s'ha reunit al llarg del 2007 i el 2008, per tal de fer propostes de regulació, debate-les conjuntament, i arribar de manera consensuada al text que el Govern de la Generalitat va sotmetre a informació pública el mes de novembre de 2008. Cal remarcar que, per primera vegada, en aquest tràmit d'informació pública el text va ser exposat també en llengua de signes al portal de llengua de la Generalitat, i es va coordinar amb la comunitat sorda signant per tal que, des dels seus espais webs, en fessin també la màxima difusió, amb la finalitat de garantir la total participació de les persones directament afectades, a més de possibilitar l'accés habitual de tota la ciutadania als processos legislatius.

Aquesta Llei és fruit d'aquests treballs, de l'impuls del Govern de la Generalitat i de la voluntat unànime expressada pel Parlament de Catalunya amb la Resolució 32/VIII abans esmentada.

La llei es dicta sobre la base de les competències pròpies per a regular la llengua de signes catalana derivades dels articles 127 i 131 de l'EAC, dóna compliment al mandat de l'article 50.6 de l'EAC, i desplega parcialment la normativa bàsica estatal en l'àmbit de les llengües de signes, la Llei 27/2007, de 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues, que en el seu article 1 deriva a la Generalitat la regulació de la llengua de signes catalana.

Així mateix, correspon a la legislació catalana sobre accessibilitat fer el desplegament de la previsió que el mateix article 50.6 de l'EAC fa en relació amb el garantiment de les condicions que han de permetre assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua, així com el desplegament de la normativa bàsica estatal que conté la Llei 27/2007, de 23 d'octubre, abans esmentada, pel que fa als aspectes d'accessibilitat de les persones sordes signants i dels mitjans suport a la comunicació oral.

Concretament, doncs, és matèria d'aquesta llei: el seu aprenentatge, la docència en llengua de signes catalana; l'acreditació professional per a la seva interpretació; la designació de la seva institució acadèmica i la previsió dels canals de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua.

D'acord amb el contingut i l'abast d'aquesta Llei, correspon al departament amb competències en matèria de política lingüística impulsar la regulació de la llengua de signes catalana com a patrimoni lingüístic català i vetllar per la seva normativització, la seva protecció i la seva difusió, sens perjudici de l'impuls del departament competent en matèria d'acció social, pel que fa a la connexió entre aquesta regulació i la relativa a l'accessibilitat.

La Llei conté 12 articles, dues disposicions addicionals i dues disposicions finals, i s'estructura en:

— Capítol primer, amb disposicions de caràcter general relatives a l'objecte de la llei, els seus objectius, els seus efectes territorials i l'àmbit d'aplicació, així com les definicions legals.

— Capítol segon, que estableix la garantia del dret d'ús de la llengua de signes catalana en l'àmbit de les administracions públiques catalanes, i regula l'aprenentatge, la docència, la recerca i la interpretació d'aquesta llengua.

— Capítol tercer, relatiu als òrgans de difusió, normativització i de participació social, en què es regulen les funcions de l'Administració de la Generalitat i l'atribució orgànica de les polítiques lingüístiques de planificació i foment, s'estableix l'autoritat normativa de la llengua de signes catalana i es preveu la creació d'un òrgan estable de participació social en les polítiques lingüístiques relacionades amb aquesta llengua.

— Disposició addicional primera, que remet a la normativa sobre accessibilitat la regulació de les condicions d'ús de la llengua de signes catalana en l'accés als serveis públics i a la comunicació en aquesta llengua, en el marc del garantiment de les condicions d'igualtat de les persones sordes i sordcegues.

— Disposició addicional segona, que faculta el departament competent en matèria d'educació per a la regulació de les condicions d'accés al sistema d'educació bilingüe.

— Disposició final primera, que atorga al Govern de la Generalitat facultats per al desplegament i l'execució de la llei.

— Disposició final segona, que regula la seva entrada en vigor.

CAPÍTOL PRIMER

Disposicions generals

ARTICLE 1. *Objecte de la Llei*

L'objecte de la present Llei és regular la llengua de signes catalana com a sistema lingüístic propi de les persones sordes i sordcegues signants de Catalunya.

ARTICLE 2. *Objectius de la Llei*

Els objectius d'aquesta Llei són:

a) Reconèixer la llengua de signes catalana com a sistema lingüístic, i regular la difusió i protecció que ha d'obtenir dels poders públics, d'acord amb l'article 50.6 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

b) Regular l'aprenentatge, la docència i la interpretació de la llengua de signes catalana i crear els òrgans encarregats de la seva recerca i sistematització, de l'assessorament i de participació social en les polítiques públiques en aquest àmbit; i garantir el principi d'igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes com a principi informador que cal integrar i observar en la interpretació i aplicació de la normativa reguladora de la llengua de signes catalana.

c) Difondre l'existència i el coneixement de la llengua de signes catalana com a llengua de l'àmbit lingüístic català.

ARTICLE 3. *Definicions*

En el marc d'aquesta Llei s'entén per:

a) Llengua de signes catalana: aquella llengua o sistema lingüístic natural de modalitat gestual-visual pròpia de les persones sordes signants de Catalunya. Igualment, aquest sistema lingüístic és usat amb caràcter tàctil per persones sordcegues.

b) Llengües orals - escrites: aquelles llengües o sistemes lingüístics de modalitat oral-auditiva que tenen transcripció escrita i que, d'acord amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya tenen el caràcter d'oficial: el català, el castellà i l'occità, denominat aranès a l'Aran.

c) Persona sorda signant o usuària de la llengua de signes catalana: aquella persona que utilitza la llengua de signes catalana com a mitjà de comunicació amb l'entorn.

d) Intèrpret o guia-intèrpret de la llengua de signes: professional que interpreta i tradueix la informació formulada en llengua de signes catalana a les llengües orals-escrites i viceversa.

e) Educació o sistema educatiu bilingüe: projecte educatiu en el qual el procés d'aprenentatge i ensenyament es desenvolupa en un entorn en què coexisteixen la llengua de signes catalana i les llengües orals-escrites oficials, essent la llengua de signes catalana la llengua vehicular i matèria d'estudi, juntament amb l'aprenentatge de les llengües oficials a Catalunya.

CAPÍTOL SEGON

El dret d'ús, l'aprenentatge, la docència, la recerca i la interpretació

ARTICLE 4. *L'ús de la llengua de signes en els serveis de caràcter públic*

Es garanteix el dret a usar la llengua de signes catalana en l'àmbit de les administracions públiques catalanes per part de les persones sordes i sordcegues que en són usuàries, d'acord amb la normativa a què fa referència la disposició addicional primera.

ARTICLE 5. *L'aprenentatge de la llengua de signes catalana*

1. Els serveis públics educatius garanteixen la informació als pares i mares d'infectats sords i sordcecs de les opcions i els recursos disponibles per a la seva escolarització, per a què puguin escollir l'ús de la llengua de signes catalana dins la seva educació, juntament amb les llengües oficials a Catalunya, en una educació bilingüe.

2. En l'àmbit escolar, es garanteix l'aprenentatge de la llengua de signes catalana de en la modalitat educativa bilingüe, en la què també és llengua vehicular d'ensenyament, juntament amb les llengües orals oficials a Catalunya, i molt especialment el català com a llengua pròpia del sistema educatiu. El departament competent en matèria d'educació establirà, a través dels plans d'estudis generals, la difusió de l'existència de la llengua de signes catalana entre l'alumnat, per tal de fomentar el respecte pels valors de la diversitat lingüística.

3. En l'ensenyament superior no universitari, s'ha de disposar d'una titulació professional de la llengua de signes catalana.

4. L'Administració educativa facilita l'aprenentatge de la llengua de signes catalana a les persones sordes i sordcegues adultes que no hi hagin pogut accedir en les etapes de vida anteriors.

ARTICLE 6. *La docència i la recerca en la llengua de signes catalana*

1. S'han d'establir reglamentàriament, en coordinació amb els departaments competents, les matèries docents i la certificació corresponent per tal de garantir que les persones docents que hagin de desenvolupar la seva tasca amb persones sordes i sordcegues usuàries de la llengua de signes catalana tinguin la formació i l'acreditació corresponents.

2. Correspon al departament competent en matèria d'educació l'establiment de plans de formació específics per al professorat que hagi d'atendre l'alumnat en llengua de signes catalana i la certificació d'aquesta formació.

3. Correspon a l'Institut d'Estudis Catalans i les universitats la recerca sobre la llengua de signes catalana.

ARTICLE 7. *La interpretació de la llengua de signes catalana*

Correspon als departaments competents en les matèries d'educació i treball establir la qualificació professional dels i les intèrprets en llengua de signes catalana.

L'Administració de la Generalitat, a través del departament competent, ha d'impulsar la creació de la titulació universitària corresponent a les facultats d'interpretació de les universitats catalanes.

CAPÍTOL TERCER

Òrgans de difusió, de normativització i de participació social

ARTICLE 8. *Foment i difusió*

1. L'Administració de la Generalitat ha de difondre la llengua de signes catalana entre la ciutadania en general.

2. L'Administració de la Generalitat ha de fomentar l'accés a l'aprenentatge de la llengua de signes catalana entre el personal de les administracions públiques catalanes per tal de garantir el dret a l'ús de la llengua de signes catalana als serveis que presta.

ARTICLE 9. *Direcció interdepartamental*

El Govern, a proposta del departament competent en matèria de política lingüística, establirà la regulació de l'òrgan competent per a la direcció, planificació i coordinació interdepartamental de la política lingüística en relació amb la difusió i el foment de la llengua de signes catalana, sens perjudici de les competències dels res-

pectius departaments pel que fa a la regulació del seu ús en l'accés de les persones sordes i sordcegues signants als serveis públics, d'acord amb les normatives sectorials i d'accessibilitat vigents.

A nivell metodològic, el departament competent de l'Administració de la Generalitat, haurà de procurar que en l'ensenyament, la interpretació i la difusió de la llengua de signes s'estableixin els mecanismes necessaris per tal d'evitar l'ús d'expressions de caràcter sexista i que degradin a la dona.

ARTICLE 10. *Autoritat normativa*

Es reconeix l'Institut d'Estudis Catalans com la institució acadèmica que determina les normes lingüístiques de la llengua de signes catalana, i n'impulsa la seva recerca i sistematització.

ARTICLE 11. *Consell social de la llengua de signes catalana*

Adscrit a l'òrgan a què fa referència l'article 9, s'ha de crear el Consell social de la llengua de signes catalana, com a òrgan d'assessorament, consulta i participació social en la política lingüística del Govern de la Generalitat en relació amb aquesta llengua de signes.

El Govern, a proposta del departament competent en matèria de política lingüística, ha de regular la seva composició, que en tot cas respondrà a criteris de paritat de gènere en la designació de les persones membres que no ho siguin per raó del seu càrrec, el funcionament i les funcions.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL PRIMERA

La garantia d'ús de la llengua de signes catalana establerta per aquesta llei amb caràcter general en el seu article 5 es complementa amb la normativa sobre accessibilitat en la comunicació, que regula les condicions d'ús de la llengua de signes per part de persones sordes i sordcegues com a mitjà de comunicació, com també els mitjans de suport a la comunicació oral emprats per les persones sordes que no l'usen, i que en tot cas garanteix a uns i altres el seu accés als serveis públics en condicions d'igualtat.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL SEGONA

Correspon al departament competent en matèria d'educació la regulació de les condicions d'accés a l'educació bilingüe per part dels nens i nenes sordes els pares i mares o persones tutores dels quals hagin optat per aquest sistema educatiu, d'acord amb allò que disposa l'article 6 d'aquesta llei.

DISPOSICIÓ FINAL PRIMERA

Es faculta el Govern de la Generalitat per dictar les disposicions i prendre les mesures necessàries en relació amb el desplegament i l'execució d'aquesta llei.

DISPOSICIÓ FINAL SEGONA

Aquesta llei entrarà en vigor al cap d'un mes de la seva publicació al *Diari Oficial de la Generalitat*.